12 december 2022
01 januari 2023

DOOPS GEZIND HAARLEM

Eva, Sara en Hanna
Vrouwen van de wereld

foto's van **Caroline Waltman**

Foto: Caroline Waltman

twee-maandelijks magazine van Doopsgezind Haarlem

van de redactie

Alweer het laatste nummer van 2022 en ook het eerste van 2023.
Natuurlijk informatie over de nieuwe tentoonstelling in Fotogalerie De Gang.
Het is een samenwerking tussen fotograaf Caroline Waltman, het Bijbels Museum en Fotogalerie de Gang. Bijbelse vrouwen krijgen met de serie *Eva, Sara en Hanna. Vrouwen van de wereld* een gezicht.

Niet alleen in de bijbel is er weinig aandacht voor vrouwen, je ziet dat ook in de openbare ruimte anno 2023. Fotograaf Anke van der Meer is op pad gegaan om beelden van vrouwen vast te leggen. Willemien Ruygrok verzorgde de bijbehorende tekst.
In de serie *Pastoraat, maar dan anders* aandacht voor het Leger des Heils in de persoon van majoor Carla van Essen.

Naast de vaste rubrieken ook een foto-impressie van de *Urban Trail*. Op 6 november zagen we weer veel glimlachen en verbaasde blikken toen de renners het orgelspel, de liederen van Anita Sanders, Koor Amor of Daniel Serrano-Bernal hoorden. Na afloop was er voor alle medewerkers heerlijke uiensoep. Bedankt kosters.

Van 9 tot 11 december ben je welkom op de duurzaamheidsmarkt in Fotogalerie De Gang. Je kan daar niet alleen duurzame lokale producten kopen, maar je kunt ook smullen van de stroopwafels van Bij Onzzz en bitterballen van de Oesterzwammerij.

kerkdiensten

aanvang 10.30 uur,
tenzij anders vermeld

zondag 4 december
Kleine Vermaning Jaap Brüsewitz
2e advent

zondag 11 december
Grote Vermaning
3e advent – muziekdienst

zondag 18 december
Grote Vermaning Alex Noord
kerst met de kinderen
16.00 uur

zaterdag 24 december
Grote Vermaning Alex Noord
kerstavond 19.30 uur

zondag 25 december
Kleine Vermaning Alex Noord
eerste kerstdag

zaterdag 31 december
Grote Vermaning Alex Noord
oudjaar vesper 16.30 uur

zondag 8 januari
Grote Vermaning Alex Noord en Daniel Serrano-Bernal
nieuwjaarsbegroeting

zondag 15 januari
Kleine Vermaning Alex Noord

zondag 22 januari
Grote Vermaning Alex Noord

zondag 29 januari
Grote Vermaning (nog niet bekend)

zondag 5 februari
Kleine Vermaning Alex Noord

adressen
Grote Vermaning
Frankestraat 24, 2011 HV Haarlem
Kleine Vermaning
Postlaan 16, 2101 VE Heemstede

De diensten zijn ook te volgen via zoom.
Log in: meeting ID: 933 7096 3269
password: 745563. Graag video uitzetten als je de dienst volgt.

Zie ook doopsgezindhaarlem.nl

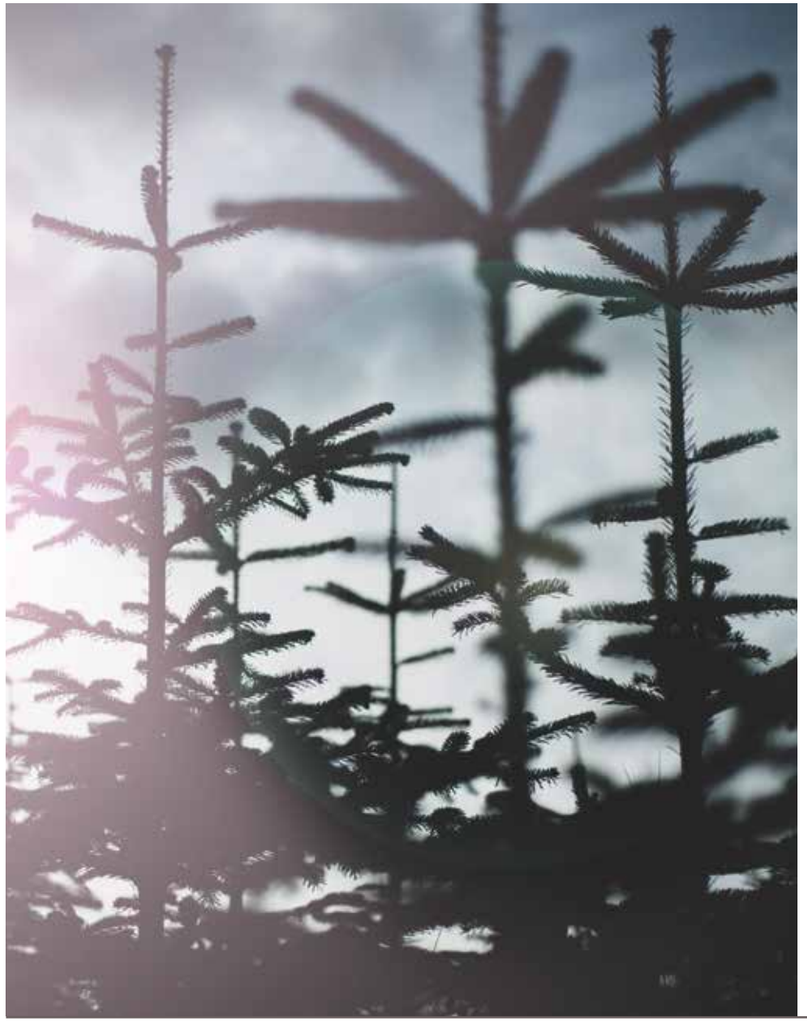

Antwoord

Macht loopt altijd
naar eigen afgrond

macht lacht nooit
maar ontbloot de tanden

je weet heel goed
dat macht blind is

hoe komt ze dan toch
aan die bebloede handen

door **Alex Noord**

In deze adventstijd, de periode voor het kerstfeest, worden we geconfronteerd met machten van geweld, oorlog en onrecht. Wat ondenkbaar leek, oorlog aan Europese grenzen, bleek toch mogelijk. Met alle gevolgen van dien. Onnoemelijk leed, onheil, bebloede handen.
Het hierboven afgedrukte gedicht van de Tsjechisch-Nederlandse dichter Jana Beranová komt uit een in 1999 gepubliceerde bundel *Tussen de rivieren*, maar de woorden hadden onlangs geschreven kunnen zijn. Het is een dubbelheid die zij beschrijft. Waarin je als mens aan de ene kant weet dat macht altijd naar de eigen afgrond loopt, maar aan andere kant geconfronteerd wordt met haar kracht en alles wat zij kan uitrichten.

De adventstijd zoekt naar antwoord in het midden van vragen. Want hoe kan het de bedoeling zijn dat levens worden verwoest en mensen op de vlucht zijn? Komt er dan ooit een einde aan geweld en onderdrukking? Zal het dan ooit lichter worden op deze aarde en in het menselijk bestaan?
Tegen alles wat voor ogen is in houdt de adventstijd de hoop levend dat het anders kan en ooit anders zal worden.

hoe kan het de bedoeling zijn dat levens worden verwoest en mensen op de vlucht zijn?

In de adventstijd klinken woorden van uitzicht, doorzicht en vertrouwen. Maria zingt haar Magnificat waarin de kleinen groot worden en de groten klein. Johannes predikt in de woestijn en roept op tot inkeer en omkeer. Zo klinken in de bijbel steeds opnieuw stemmen tegen oorlog en macht en geweld.
En tegelijkertijd: de vragen blijven. Want waar komen de bebloede handen van de macht vandaan? Is het omdat anderen wegkeken of zaken op hun beloop liepen? Is het omdat de agressie van de een werd gestimuleerd door de ander?

Iedere adventstijd opnieuw worden we opgewekt om kritisch te zijn en opmerkzaam te blijven. Opdat niet de macht – waarvan we heel goed weten dat die blind is – het laatste woord zal hebben, maar het licht dat sterker is dan het duister. Licht dat geboren wordt in een Kind dat komen zal. •

door **Daniel Serrano**

Sneel op volle toeren

Twee jaar lang was Sneel gesloten,
maar nu draaien we alweer een jaar op volle toeren.

Sneel is een mooie en veilige ruimte voor alle jongeren. Elke vrijdag vult de ruimte aan de Peuzelaarsteeg zich weer met bezoekers en kaderleden. Er zijn zoveel verhalen te vertellen. Over hoeveel plezier we hadden in het Giethoornkamp. Het schaatsen en het naspelen van de Olympische Spelen in een park. We leerden schilderen met onze voeten terwijl we de Zumba dansten.

Een goede manier om onze verhalen te delen is door middel van foto's en filmpjes. We willen graag dat jullie er allemaal naar kijken en het beeld tot jullie laat spreken. Ook hebben we twee filmpjes die we met de jongeren hebben opgenomen en gemonteerd, één voor kerst en de andere als cadeau voor de gemeenschap om origami-bloemen te vouwen – zie hieronder de twee QR-codes.

In 2022 ging onze jaarlijkse pelgrimsreis niet door vanwege de gezondheidsvoorschriften, maar we gingen vol hoop verder in Sneel. Komend jaar zijn we van plan om in februari op pelgrimsreis te gaan, we willen nog een keer naar Giethoorn, en we blijven onze maaltijden en programma's op vrijdag houden.

Misschien ken je mensen die graag willen dat hun kinderen op vrijdag naar Sneel komen. Je kunt ze de volgende informatie geven:

Giethoornkamp, mei 2022

Sneel is een veilige plek waar je elke vrijdag gek kan doen, of niet, van 15.00 tot 22.00 uur. Tot 18 jaar ben je welkom om bij te komen van school | om 18.00 uur gaan we eten (dat kost € 2,–) | 12+ begint om 19.15 tot 22.00 uur met een spetterend en uniek programma.

Alle nationaliteiten, alle etniciteiten, alle genders, alle spiritualiteiten, alle talen zijn welkom, wij zijn een veilig huis voor en met iedereen.

Geniet van de foto's en filmpjes!

BIJBELS MUSEUM

13 jan
2 april

2023

Eva, Sara en Hanna
Vrouwen van de wereld

Caroline Waltman

foto's pp. 7-10: Caroline Waltman

door **Anke van der Meer**

iedereen zou zich moeten kunnen identificeren met deze serie…

Tijdloze karakters

We kennen hun namen, maar weten we eigenlijk wel wie ze zijn, de vrouwen uit de bijbel? Zijn ze individuen of zijn ze bijfiguren? Zijn ze voorbeelden of zijn ze een symbool? In een wereld waarin de mannelijke stem vaak veel ruimte krijgt, geeft kunstenaar Caroline Waltman (1970) met de serie 'Eva, Sara en Hanna, Vrouwen van de wereld' bijbelse vrouwen een gezicht.

De tentoonstelling is een samenwerking tussen Caroline Waltman, het Bijbels Museum en Fotogalerie de Gang. Sinds 2020 heeft het Bijbels Museum geen fysieke plek meer, maar maakt het reizende tentoonstellingen. Voor De Gang is deze tentoonstelling de start van het themajaar, HAARlem 2023, waarbij vrouwelijke fotografen hun werk zullen tonen.

wij zijn vrouwen uit de bijbel

De serie van Caroline bestaat uit een reeks portretten van vrouwen met verschillende achtergronden, nationaliteiten en leeftijden. Toch is het niet zo dat je een op een de portretten kunt linken met Eva of Sara of Hanna, en dat is ook niet de bedoeling. 'Iedereen zou zich moeten kunnen identificeren met deze serie,' zegt Caroline, 'Oude vrouwen en jonge vrouwen, Nederlandse vrouwen en vrouwen van de andere kant van de wereld. Het is van iedereen en het is voor iedereen. Wat ik heb willen tonen is dat wíj die bijbelse vrouwen zouden kunnen zijn.'

'Ik ben opgevoed door een feminist en dat heeft invloed op hoe ik in het leven sta. De dingen waar mijn moeder voor moest strijden zijn voor mij vanzelfsprekend. Tegelijk is het in andere delen van de wereld soms nog erbarmelijk gesteld met de rechten voor vrouwen. Ik vind het belangrijk om het daar over te hebben.'

rol van de vrouw

Caroline woont in Amsterdam, maar komt oorspronkelijk uit Eindhoven. Ze groeide op in een warm en vrolijk gezin. Haar vader was werkzaam bij Philips, haar moeder gaf les aan Sinti-kinderen en hielp ze te integreren in de Nederlandse samenleving. 'In haar klassen probeerde mijn moeder de meisjes extra te stimuleren. Ze benadrukte dat zij evenveel mogelijkheden hadden als de jongens.'

'Mijn ouders waren katholiek, en ook in de katholieke kerk besprak mijn moeder haar feministische denkbeelden. Ze vond het onacceptabel dat de rol van de vrouw in de kerk niet gelijkwaardig was.' Wat dat betreft is de visie van Caroline's moeder in lijn met dit project, over vrouwen uit de bijbel die vaak een weinig prominente rol hebben, maar vooral dienend zijn. 'Deze serie heet 'Eva, Sara en Hanna. Vrouwen van de wereld'. De naam Sara kennen we, maar wat weten we van haar, en wat weten we van haar dochters? Zo kunnen we lezen dat Sara veel kinderen had, maar vervolgens wordt er alleen gesproken over haar zonen. De dochters blijven onzichtbaar.'

Bijbels Museum

De samenwerking met het Bijbels Museum, die al begon met een eerder project, was daarom passend. Caroline: 'Toen de vraag kwam vanuit het Bijbels Museum of ik deze tentoonstelling over vrouwen uit de bijbel wilde maken, ben ik door mijn hele oeuvre gegaan. Bij sommige foto's was het alsof ze lagen te wachten op deze bestemming. Soms zijn ze al twintig jaar oud en dus geschoten op film.'

'De foto van de mond komt uit de serie 'Geboortegrond' en was het begin van mijn boek *Paradise will come, de Bijbel in foto's*. Om die reden kan dit beeld bij deze tentoonstelling niet ontbreken, het is een soort sleutelbeeld. Ik maakte de foto van een Surinaamse vrouw die ik trof in een kantoorboekhandel. Ik dacht: 'Zij zou wel de geliefde uit het Hooglied kunnen zijn.' Ze had een heel bijzondere mond. Ik heb haar gevraagd of we een afspraak konden maken om een portret te maken."

Rond dezelfde periode maakte Caroline het portret van het meisje met de appelschil. 'Dat beeld is eigenlijk atypisch voor mijn manier van werken. Het is binnen gemaakt, in mijn huiskamer. De moeder van het meisje

Caroline Waltman

was er ook. Zij heeft in één vloeiende beweging de appel geschild. Die schil hingen we als een ketting om haar nek. Maar meestal fotografeer ik mijn modellen buiten, want ik houd van fotograferen met daglicht. Zo is daar het portret van de vrouw die in een park ligt met haar haren uitgespreid.

We zijn op pad gegaan en samen maakten wij dit beeld. Zij deed iets met haar hoofd en met haar haar, en ik zag het gebeuren. Op die manier ontstaat de foto dan vanzelf.'
'Het proces van wat ik wel of niet fotografeer is vaag. Soms zie ik iets en denk: 'Ja, jou wil ik,'' lacht Caroline.
Ze laat foto's zien van varens en van een wijwaterbakje. Dat zijn voorbeelden van de poëtische bijbeelden die in deze tentoonstelling als een tweeluik met de portretten worden getoond.
'Als ik dat gevoel krijg, dan is het alsof ik in een flow raak. Ik kan dan bijna niet meer stoppen. Het voelt als een fijne vorm van ongeduld.' Niet alleen het fotograferen kan deze flow veroorzaken, het gebeurt ook tijdens het maken van de selectie. 'Ik ben het gelukkigst als ik aan het schuiven ben met mijn beelden. Dat is als een puzzel die ineens klopt.'

vrouwen van de wereld
In de tentoonstelling zitten ook portretten die Caroline maakte tijdens haar reizen. 'Ik houd van onderweg zijn en daar vastleggen wat ik aantref. De laatste jaren fotografeer ik steeds gerichter. Je kunt de hele wereld wel in bezit willen nemen met je camera, maar ik wil het ook kunnen beleven zonder te moeten fotograferen.
Het bijzondere is dat door gerichter te werken, het lijkt alsof foto's soms tot mij komen. Zo heb ik een ritueel gefotografeerd dat vrouwen verrichten op een heilige plek in India. Dat is geposeerd, maar mijn interventie is minimaal. Ik begeef me wel expres in situaties waarvan ik denk: 'Hier kan iets in zitten,' en dan neem ik mijn camera mee. Zo is die foto ook ontstaan.'

De verwijzingen die te maken hebben met religie zijn vooral indirect. 'Het is aan de kijker om daar een betekenis aan te geven,' zegt Caroline. 'Er zijn evenzoveel mensen als dat er geloofsovertuigingen zijn. Ik hoop dat ik met deze foto's mensen een ervaring kan geven waarbij ze schoonheid ervaren.'
'Als kunstenaar voel ik me steeds vrijer in mijn werk, dichter bij mijn identiteit. Ik denk dat die bevrijding ook te zien zal zijn voor de kijker. Mijn wens is dat de kijker zich vrij voelt om zelf te associëren bij het zien van de tentoonstelling en zo zijn of haar eigen beeld kan vormen bij wat of wie de vrouwen van de wereld zijn.'

Van de hand van Caroline Waltman zal ook een publicatie verschijnen over de tentoonstelling 'Eva, Sara en Hanna. Vrouwen van de wereld'.

Niet iedere bezoeker weet welke vrouwen voorkomen in de bijbel, waar in de bijbel ze genoemd worden en wat hun betekenis is voor de menselijke geschiedenis.
Om dit inzichtelijk te maken, zijn in de tentoonstelling twee infographics van de Britse ontwerper Karen Sawrey, waarin zij 'invloedrijke vrouwen' uit de bijbel in beeld brengt en hun bijdragen kort beschrijft. ●

onder de loep

Joep Stassen

In een goede bui reed ik de wijk uit. Het was zaterdagmorgen, de vrije zaterdag, en ik had een to-dolijstje opgesteld dat mij motiveerde. Er zat genoeg uitdaging in en tegelijk was de lijst behapbaar. Ik had een goede kans van slagen.
Het eerste punt op de lijst was het wegbrengen van papier en plastic. Tussen de containers trof ik een afgedankte matras.
In een andere bui had ik mij geërgerd aan dit asociale gedrag. Nu besloot ik de matras naar de milieustraat te brengen. Hij was te groot om in de auto te vervoeren en bovendien vies en vochtig. Daarom legde ik de matras op het dak en bond hem vast met twee touwtjes die ik via de open raampjes door de auto heen leidde en vastknoopte.
Toen ik instapte om weg te rijden trof ik het strak gespannen touwtje direct in mijn gezichtsveld. Ik schatte in dat het wel zou gaan en reed voorzichtig weg.
Eenmaal buiten de wijk was ik genoodzaakt om mee op te gaan in het verkeer en mijn snelheid te verhogen.
Ik trok op naar vijftig. Het ging gepaard met gefluit en geklapper boven mijn hoofd. Al snel schoof het touwtje naar achteren en trok zich strak tegen mijn neus. Mijn hoofd werd teruggedrukt tegen de stoelleuning en ik kon niet naar links of rechts kijken. Met enige moeite zette ik de auto aan de kant. De spanning viel weg en het touwtje liet mijn gezicht los.
Ik keek op mijn horloge. Het was inmiddels drie kwartier later. Van de to-dolijst had ik slechts een klus kunnen afstrepen. De tijd begon nu wel te dringen. Ik merkte dat mijn humeur onder druk kwam te staan.
Ik besloot de matras terug te zetten waar ik hem gevonden had. Ik reed terug, maakte de touwtjes los en sleepte de matras naar de containers.

Juist op dat moment stopte een auto. De bestuurder stapte uit en groette mij vriendelijk, liep om zijn auto heen en opende met een druk op een knop de achterklep.
Toen ik de matras had neergezet en mij omdraaide, sprak hij mij aan. 'Die hoort niet hier hè? Die moet u afgeven bij de milieustraat.'

Hij wachtte mijn antwoord niet af, liet een stapel oude kranten in de container glijden, keek mij nog een keer aan, stapte toen in en reed geruisloos weg. ●

poëzie is een daad…

Er zit een feest in mij
Een feestfeest in mij

Er wordt gedanst in mijn buik
Mijn voeten maken stuiter-sprongen
Mijn kont die zwaait van links naar rechts

Maar dan klinkt een bevel

Ik nies een confetti weg
Schudt een slinger uit mijn haar

Houdt mijn swingende heupen stil
(sswing-sas-sa sswing sa-sa)
En ik stop
Stop
Stop
Met zingen

Zodat ik er klaar voor ben:
Voor deze doordeweekse dag

But aaj rok en rol van binnen

– An Verstraete

door
Lieuwe Koopmans

Onze voorzitter spreekt in deze periode veel over de drieslag 'vieren, leren en dienen'. December is natuurlijk bij uitstek de maand om te vieren; Sinterklaas, kerstmis, Oudejaar.

Ik stuitte op dit gedicht in een bundel met gedichten voor kinderen. En ik werd er direct vrolijk van. Ik zag een klein meisje voor mij (een jongen mag ook). Ze wordt wakker met een feest in haar buik en ze moet bewegen. Het danst in haar alle kanten op. Tot daar ineens de vermaning komt. Deze woordkeuze berust niet op toeval; wat een naar woord vind ik dat eigenlijk; vermaning. Ze moet in de plooi. En ze doet haar best, maar binnen in haar begint het alweer te bewegen. Ik vermoed, of fantaseer en hoop, dat, zodra de vermanende vinger is verdwenen, ze alweer beweegt en danst.
Dat draagt vieren ook in zich. Tegen de verdrukking in wil het leven gevierd worden. Niet alleen met Sinterklaas, kerst, oud en nieuw of carnaval wil het leven uit de plooi, maar elke dag, steeds weer opnieuw. Voor mij is het de brandstof voor het dienen en het leren.

Ik wens jullie mooie feestdagen toe, met veel rok en rol en een vleugje rebellie. ●

Uit: *Altijd wat te vieren. Gedichten om gelukkig van te worden*, samengesteld door Carll Cneut, uitgeverij Querido, 2021, € 15,99

Lief & leed

door **Jet van Vrede**

In dit kerstnummer hoort natuurlijk een artikel over pastoraat bij het Leger des Heils. In Haarlem wordt in de buurthuiskamer *Bij Bosshardt* in de Bandoengstraat lief en leed gedeeld. *Bij Bosshardt* is onderdeel van het Leger des Heils programma 'Geloven in de Buurt' en staat los van het Korps Kennemerland, dat in Beverwijk gevestigd is en daar ook kerkt.

Vorig jaar is ter gelegenheid van vijftig jaar Leger des Heils in de Bandoengstraat een mooi boekje uitgegeven. Ga eens langs om het te bekijken.
Coördinator Jeroen Westerhuis klinkt aan de telefoon als iemand die heel veel plezier heeft in zijn werk. Als ik uitleg dat ik bel voor een interview over pastoraat zegt hij blijmoedig dat hij álles doet, behalve evangelisatie. Dat is het domein van Carla.

Bij het maken van een afspraak met Carla zegt ze dat ze niet zo van het pastoraat is, ze steekt meestal gewoon de handen uit de mouwen!

Later voegt ze daaraan toe dat als de handen uit de mouwen gestoken worden het gesprek over het geloof vanzelf komt, ongedwongen, als de bezoeker eraan toe is.

mensen zijn leuk

Majoor Carla van Essen heeft op haar 27e in Hengelo voor het Leger des Heils gekozen en is in 1985 naar Haarlem gekomen. Een van haar vorige standplaatsen was Utrecht, waar ze in het winkelcentrum Hoog Catharijne werkte aan het probleem dat door de vele dakloze en gedesoriënteerde mensen het winkelcentrum een no-go gebied was geworden. Ze liep rond en maakte contact met die mensen, zorgde ervoor dat ze gezien werden en bij hulpverleners terecht kwamen. En kwam tot de ontdekking dat ze heel leuk waren.

Vanuit Haarlem heeft ze een tijd in haar eentje op Schiphol gewerkt, om ook daar een probleem met dak- en thuislozen en verslaafden op te lossen. Zij kan dat, omdat ze gelooft dat er over haar wordt gewaakt. Tien jaar geleden is ze na haar pensionering, 'retraite' in Leger des Heils jargon, in haar voormalige dienstwoning vlakbij de Buurthuiskamer blijven wonen. Na een jaartje afstand nemen is ze weer aan de slag gegaan als vrijwilliger. Ze geniet van haar gezondheid, kiest leuke tijdelijke klussen uit, laat het papierwerk over aan de betaalde kracht en is regelmatig in de buurthuiskamer.

Ze legt uit dat het doel van het Leger des Heils is hulp verlenen en mensen vertellen van Gods liefde. De inspiratie komt uit de bijbel, met name uit Matteüs 25 vers 35 en 36, *de zeven werken van barmhartigheid*.
'Het belangrijkste is dat we kinderen van God zijn', zegt ze. 'Kinderen van één vader', voeg ik daar aan toe.
Op de rug van de bedrijfskleding van de betaalde krachten staat daarom een opvallend logo, met de tekst *together we're one*.

bakje troost

Iedereen heeft recht op een eerlijke kans. Het Leger des Heils wil mensen die kans geven. Daarom komt het op voor mensen die geen helper hebben. Wie je ook bent en hoeveel kansen je ook nodig hebt. Het Leger is een strijdbare en dynamische organisatie, die strijdt tegen alles wat het leven kapot maakt: armoede, onrecht, uitsluiting en zinloosheid.

Maar waar begin je? In de buurthuiskamer dus. Met een bakje koffie, dat maar al te vaak een bakkie troost is, een stapje in het opbouwen van een vertrouwensband. Met samen koken, eten en het invriezen van die maaltijden van € 3,– voor mensen die dat prettig vinden. Met spelletjes spelen en creatieve activiteiten. Met een kringloopwinkel waar gezinnen met kinderen in de groei terecht kunnen, en mensen die de spullen van hun pas overleden levensgezel een tweede kans willen geven. Maar vooral met meer vieren van het leven, meer feestjes. In de jubileumuitgave staan de verhalen over vriendschappen en grote (paas)vieringen.

De tijdelijke klussen tussendoor geven Carla de kans om ook met hele specifieke doelgroepen te werken, bij *Zij aan zij* bijvoorbeeld, de opvang voor vrouwen. Daar is het doel dat vrouwen zo zelfstandig mogelijk kunnen wonen en werken ze eraan dat minderjarige kinderen bij hun moeder kunnen (blijven) wonen.

Vlakbij de buurthuiskamer liggen aan de Spaarndamseweg riviercruiseboten voor vluchtelingen. Vanuit het Leger des Heils in Den Haag is geregeld dat op die lokatie een team aanwezig is om de bewoners te helpen thuis te raken in Haarlem.

Met Carla raak je niet gauw uitgepraat. Als uitsmijter zegt ze nog dat ze van alle hulp die ze krijgen, het meest ontroerd is door mensen die hun eigen kerstpakket komen brengen, om uit te delen aan mensen die het harder nodig hebben. •

- legerdesheils.nl
- resharestore.nl
- legerdesheils.nl/zorg/zij-aan-zij

'Het Leger is een organisatie, die strijdt tegen alles wat het leven kapot maakt…'

verhaal | taal

Bart Stobbelaar

tegenover (bij Genesis 2:18)

Tot zesmaal toe heeft in het schepingsverhaal het woord ‘tov’ (goed) geklonken. Het toneel waarop het leven zich kan gaan afspelen is gereed gemaakt zodat uiteindelijk, als ook de mens geschapen is, op de zesde dag er geroepen wordt: uitermate goed.

Verrassend is dan het vervolg, eerst nog de beschrijving van de hof van Eden, een bestaan als een visioen. Maar dan, het is niet goed dat de mens alleen is. Niet goed, woorden uit de mond van de Eeuwige! Nu wordt het pas echt spannend in die paradijselijke setting. De mens, ‘adam’ staat er nog steeds, letterlijk ‘aardeling’, ongedifferentieerd, als een soort ongenaakbaar wezen, voldongen feit. Deze moet heersen, ofwel bewaren en zorgen voor, de tuin (hof van Eden, paradijs) de aarde beheren.
Maar hoe?
Alleenheerser, als een god? Heeft deze het voor het zeggen, is dat goed voor het beheren en bewaren van de aarde? Er staat namelijk niet dat het niet goed voor de mens is, alleen te zijn, dat wordt romantiek, leest lekker, maar is onkritisch. Er wordt kennelijk bedoeld: het is niet goed voor de aarde dat de mens alleen is.

Daarom dus opdat de mens het niet als alleenheerser voor het zeggen zou hebben, geen autoriteitje zal spelen, daarom is het niet goed dat deze mens alleen is. Daartoe nu, wordt de mens een hulp tegenover gegeven. In vertalingen staat er vaak, een hulp die bij hem past, maar ook dit is weer kritischer bedoeld: een hulp tegenover. Misschien moet je wel zeggen één die niet bij je past, maar de volledig andere is. Een die werkelijk tegenover je staat. Niet als een concurrent, niet als een gevaar, maar als een uitdaging, of beter, als een uitnodiging sámen mens te zijn.

Dat woord een hulp tegenover wordt concreet gemaakt in de schepping van de ander die slechts een letter verschilt in het Hebreeuws. Het kan dus elke ander zijn, de andere mens. Een hulp dus, dat woord hulp wordt zorgvuldig gebruikt in de Hebreeuwse schrift. Het heeft de betekenis van iemand die opkomt voor de ander, actief in beweging zet, die tussenbeide komt. Hetzelfde woord komt veelvuldig voor in de Psalmen en heeft betrekking op God die instaat voor zijn mens en schepping.

De mens, ‘adam’ dus, krijgt een hulp ‘tegenover’, één die je helpt mens te zijn om de aarde bewoonbaar te doen zijn.

Deze column verschijnt in het advents en kerstnummer en krijgt zo een extra dimensie, die mens als hulp tegenover is gekomen in ‘adam’, in elk mens dus, en die mens wordt verwachtingsvol ook altijd weer opnieuw verwacht. •

in memoriam

Loes Bertholee

Loes was kleurrijk en markant. Ze groeide op in Haarlem. Met twee oudere broers was ze als een van de jongens. Na haar rechtenstudie heeft ze in het notariaat gewerkt en later in de sociale advocatuur. Ze was heel actief binnen vrijwel alle kringen van de vereniging van vrouwen met een hogere opleiding.
Het trouwst was ze aan de kring ‘Veranderend Wereldbeeld’ onder leiding van theoloog en kinderbijbelschrijfster Joanne Klink, autoriteit op het gebied van geloofsoverdracht op kinderen. Ook bij Doopsgezind Haarlem was ze heel actief. Jarenlang vormde ze met Mies Butter een vast duo surveillanten in De Gang.
Met haar tweede man Fred deelde ze de interesse in spiritualiteit. Die kreeg een extra dimensie toen een kleinzoon op tweejarige leeftijd overleed. Ze hadden het over hun engeltje. Samen bezochten ze de bijeenkomsten van wijk Zuid.
Ze hield erg van kleurrijke kleding, maar was ook overtuigd van de noodzaak tot consuminderen. Zo was Loes een van de laatsten in de wijde omgeving die in een Volkswagen kever rondreed.
Omdat ze altijd naar de radio zat te luisteren was ze goed op de hoogte van actualiteiten en andere zaken die in de wereld speelden. Ze was ook erg betrokken bij dingen die de mensen om haar heen meemaakten. Toen het na de dood van Fred telkens minder ging werd er vanuit die vereniging van vrouwen met een hogere opleiding liefdevolle zorg georganiseerd. Mantelzorger Alex ging wekelijks met haar naar de markt en heeft haar tot het allerlaatst verzorgd.
Ze was aan het schrijven, veel. Daaraan kwam een einde toen ze door een val aan bed gekluisterd raakte. Loes laat twee zoons en zeven kleinkinderen na.

Jet van Vrede

door **Willemien Ruygrok**

Vrouwenbeelden

Wie in Haarlem een monument zoekt van een vrouwelijke historische figuur is snel klaar. *Kenau*, *Hannie Schaft*, *Malle Babbe*, dat is het wel zo'n beetje. De publieke ruimte in Haarlem – en vele andere steden en dorpen – wordt gedomineerd door monumenten van mannen: deftig geklede mannen, blote mannen, nog levende mannen, gestorven mannen. Mannen met een naam op de sokkel…

Monumenten vormen herinneringen aan iets dat bestaat, bestond of dat het waard is om herinnerd te worden. Anno 2023 kan je niet langer beweren dat vrouwen geen rol van betekenis speelden in onze geschiedenis.

Hoe groot is het draagvlak nog van al de mannelijke monumenten in de stad? Een beeld heeft immers verschillende betekenissen. De publieke ruimte is een reflectie van wie op dat moment de macht heeft.

Onze maatschappij is de afgelopen tachtig jaar ingrijpend veranderd, maar monumenten in de publieke ruimte zijn daar duidelijk bij achtergebleven. Kijk ook maar eens naar straatnamen: er zijn meer namen naar vogels en bomen vernoemd dan naar vrouwen.

En dan zijn er natuurlijk wel monumenten van fictieve vrouwen. Denk aan *Suzette Noirette* en *Grootmoeder Kegge*, onderdeel van het Hildebrandmonument in de Haarlemmer Hout.

(Jan Bronner) Niet echt een toonbeeld van sterke vrouwen!
Dat is anders bij de muurschildering bij parkeergarage De Kamp: *Mona Gaga*. Geschilderd door het kunstenaarsduo Telmo Miel.

Er zijn nog meer mooie voorbeelden: de boodschappen doende vrouwen in de Grote Houtstraat bijvoorbeeld (wel een traditioneel beeld, gemaakt door Kees Verkade!). Of de treurende vrouw die op de Westergracht staat (Oswald Wenckenbach).

Om de verdeling wat evenwichtiger te maken zou je natuurlijk een aantal mannenbeelden weg kunnen halen. Maar dat lijkt mij niet de oplossing. Waarom niet wat creatiever? Een paar jaar geleden liepen heel veel mensen met hun mobieltje naar Pokémon te zoeken en te trainen. We maken virtuele vrouwenbeelden!

Of probeer het eens met het plaatsen van een nieuw beeld tegenover het andere beeld. Een goed voorbeeld is het standbeeld van 'Fearless Girl' dat in New York staat. Het is van brons en gemaakt door Kristen Visbal. Het verbeeldt een klein, dapper meisje dat met vooruitstekende borst en haar handen in de zij tegenover de grote en woest ogende stier staat. De stier die het symbool van Wall Street uitbeeldt.

Het bronzen beeld is er in 2017 geplaatst als tegenwicht voor de overwegend mannelijke wereld van de kapitalistische beurs. Op een bordje bij het standbeeld staat: 'Know the power of women in leadership. SHE makes a difference.'

Vrouwenbeelden in jouw buurt?
Geef het door aan de redactie:
redactie@doopsgezindhaarlem.nl

thuis tips

doorzetters
In een klein dorpje in Engeland in een eenvoudig huisje woont een tweeling van 51 nog thuis bij moeder. In diepe armoede. We beleven het doorzettingsvermogen van de twee na het overlijden van hun moeder.
Jeanie is analfabeet maar zeker niet dom, in de grote tuin kweekt zij groente en fruit, die ze voor een habbekrats verkoopt. Haar broer Julius werkt als landarbeider. Hij heeft een oude mobiele telefoon die niet altijd is opgeladen. Er zijn een paar dorpsvrienden die hen steunen, maar hulp accepteren is niet zo makkelijk.

Het is een fascinerend, mooi geschreven verhaal. Een bijzonder aspect vind ik dat de tweeling heel muzikaal is en elkaar daarin compleet aanvoelt.

Muziek is ook hun verbinding, het toont hun begrip voor elkaar.
Het 'maatje' van Jeanie is hun hond Maud die altijd aanwezig is. Hun vader kwam om bij een ongeluk op de boerderij waar hij voor de landeigenaar werkte. Hoe dat ongeveer kwam wordt later duidelijk.

Claire Fuller, *Rusteloze grond*, uitgeverij Mozaïek, 2022, € 22,99
Ans Laver

Haarlem
Dit jaar verscheen de biografie van Fokje Pasma (1865-1956), boerin, vroedvrouw, muze van Pieter Jelles Troelstra. Pasma kwam uit Friesland, was doopsgezind en heeft een bijzonder leven gehad. In haar latere leven werd ze lid van Doopsgezind Haarlem. Ze woonde toen in Heemstede. Het boek zit in de bibliotheekcollectie en is uitleenbaar.

Bertus Mulder, *Fokje Pasma. Boerin, vroedvrouw, muze van Pieter Jelles Troelstra*, uitgeverij Noordboek, 2022, € 24,90
Mechteld Gravendeel

Perzië – Europa
Het is een vertellingenboek een oosterse manier om een boek te schrijven, zoals de verhalen van Duizend-en-een-nacht.
Ik heb dit boek voornamelijk gelezen in de trein en het was alsof iemand tegenover mij de verhalen vertelde. Het gaat over de voorlaatste sjah van Perzië, die een reis maakt door Europa. Hij reist met zijn vrouwen en bedienden eind 1800, begin 1900. Overal waar hij komt ontstaat weer

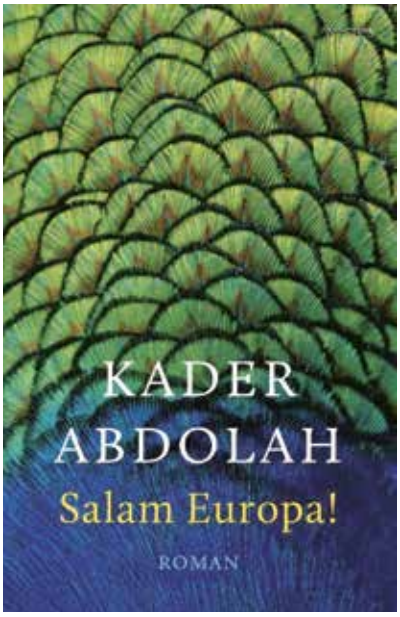

een verhaal. Soms aangevuld met een verhaal uit de actualiteit als vergelijking. Hij reist door Rusland en kijkt zijn ogen uit. Hij ontmoet de vader van Stalin, ziet treinen. Overal wordt hij met veel eer ontvangen, omdat ze het toch een voorrecht vinden een oosters vorst te mogen ontvangen. Hij brengt een bezoek aan het Bolsjojtheater en het Kremlin en ontmoet Poesjkin. Dan reist hij door naar Polen en Duitsland. Hij ontmoet veel vooraanstaande mensen en bekijkt dit met zijn oosterse ogen. Hij ontmoet Bismarck en Krupp in Duitsland. Daarna reist hij door naar België, waar hij Leopold de Tweede ontmoet. Hij ervaart democratie en vindt dit maar niets. Hij reist door Nederland en Engeland, waar hij ontmoetingen heeft met koningin Victoria. Engeland vindt hij het hoogtepunt van zijn reis. Tenslotte reist hij nog naar Frankrijk.
Ik vond het een mooi boek omdat het je laat zien hoe je de wereld door andere ogen kunt zien en ook hoe de wereld is veranderd. •

Kader Abdolah, *Salam Europa!*, uitgeverij Prometheus, 2016, € 18,99
Marijke de Jong

colofon
Doopsgezind Haarlem is een tweemaandelijkse uitgave van de Vereenigde Doopsgezinde Gemeente te Haarlem
redactie Anke van der Meer, Willemien Ruygrok & Jet van Vrede
druk Drukkerij Torendruk, Nijkerk
oplage 800

foto's Anke van der Meer, tenzij anders vermeld
ontwerp & opmaak Susan de Loor, Kantoordeloor Haarlem
Het volgende nummer verschijnt op 4 feb. 2023. Kopij uiterlijk 2 jan. zenden aan redactie@doopsgezindhaarlem.nl of aan Doopsgezind Haarlem, Frankestraat 24, 2011 HV Haarlem, 023 532 18 83.

Een vrijwillige bijdrage voor het magazine is welkom op rekeningnummer NL82 ABNA 05 61 23 48 76 t.n.v. de Vereenigde Doopsgezinde Gemeente te Haarlem, o.v.v. *magazine*.

facebook Doopsgezind Haarlem
doopsgezindhaarlem.nl
© Doopsgezind Haarlem 2022 | 2023